

Achtergrond

Traditionele Afro-Surinaamse muziek

artikel geschreven door André Mosis

Moderne Afro-Surinaamse muziek©

Definitie:

- Afro-Surinaamse muziek is de muziek van Surinamers van Afrikaanse afkomst.

Repertoire Afro-Surinaamse muziek:

- Het repertoire van de Afro-Surinaamse muziek bestaat uit de muziekstijlen van de Marrons en die van de Creolen.

Een eenduidige naam voor het begrip muziek ontbreekt in het Sranan:

- Afro-Surinamers kennen geen eenduidige benaming voor het begrip muziek.
- Zij spreken over **pee (pree) en poku**.

Het begrip *pee* is veel omvattend en betekent:

- Spelen.
- Publieke manifestaties die voor uiteenlopende gelegenheden worden gehouden en die een veelheid aan activiteiten omvatten.

Elk type pee kent zijn eigen dans-drum- en zangstijlen. Hoewel de pee al sinds de 18e eeuw bestaat, is het moeilijk na te gaan welke veranderingen ze hebben ondergaan, aangezien de uitvoeringen niet zijn vastgelegd. Naast constanten, die samenhangen met het historische en religieuze karakter van de *pee* en die bijvoorbeeld de esthetische concepties betreffen, zijn er voortdurende veranderingen van vorm. Nieuwe liederen, dansen, taalgebruik, stijlen van zang, dans en drumritmen worden steeds geproduceerd. Marrongemeenschappen in Suriname kennen vooral contextgebonden muziekstijlen.

Poku is muziekplus.

De algemene betekenis van het woord **Poku** is muziek, maar men gebruikt het ook voor bijvoorbeeld drum. Daarnaast geven de moderne Marrons er ook nog de volgende betekenissen aan:

- a. **Grammofoonplaten**, cassettes, cd's en elektronisch versterkt 'Livemuziek'. Er wordt gesproken over 'draai poku en 'bai poku' respectievelijk, het afspelen van muziek en het kopen van muziek.
- b. **Moderne muziek, Elektronisch versterkt Surinaamse muziek** in het algemeen. Er wordt bijvoorbeeld gesproken over 'pee poku ', het spelen van live muziek, dus muziek maken.
- c. **Er wordt onderscheid gemaakt tussen Poku-band en Aleke-band.**

Verder wordt er gesproken over 'Instrument band' en Awasa-band.

Marrons zijn nakomelingen van opstandige Afrikanen die de slavernij ontvluchtten in de 17e en 18e eeuw. De voorouders van de Marrons waren vrijheidsstrijders, die zich verzet hadden tegen de slavernij. Zij hebben succesvolle strijd gevoerd tegen de gevestigde slavenhandelaars en kregen hun vrijheid terug. De koloniale Overheid heeft als gevolg van die strijd op 10 oktober 1760 een volgzame vrede gesloten met de Marrons. Op navolging van dat vredesverdrag wonen de Marrons sindsdien in zes betrekkelijk vrije gemeenschappen in het Surinaamse binnenland.

Creolen zijn nazaten van de Afrikanen die na de afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863 in de kustgebieden van Suriname een bestaan hebben opgebouwd. De Creolen wonen voornamelijk in de hoofdstad Paramaribo. In de districten Para en Coronie zijn er nog traditionele Creoolse

gemeenschappen.

Overeenkomsten en verschillen. Aanvankelijk wordt de Afro-Surinaamse muziek onderverdeeld in twee hoofd categorieën:

- A. Religieuze muziekstijlen
- B. Sociale muziekstijlen

Beide categorieën omvatten veel stijlen en substijlen. Marrons en Creolen hebben hun aparte stijlen. Naast belangrijke overeenkomsten in hun muziek en dans, zijn er ook verschillen in opvattingen. Tussen Creolen en Marrons bestaan er verschillen in opvattingen op het gebied van de bovennatuurlijke wereld en de hiërarchische rangorde binnen de kosmische domeinen. Deze opvattingen leiden tot discussies o.a. over de plaats van de religieuze muziek in traditionele contexten.

Contextgebonden Het domein religieuze muziek is uitgebakend. De presentatie van religieuze muziekstijlen is voorbehouden aan specialisten die zich dienen te houden aan goddienstige afspraken. Religieuze muziek en dans uitvoeringen zijn contextgebonden, zeldzaam en meestal dynamisch. Begravenismuziek wordt alleen opgevoerd wanneer iemand overleden is. In de relatief kleine traditionele leefgemeenschappen kan het soms maanden duren voor dat er weer een sterfgeval is. Maar wanneer het zo ver komt, wordt er een uitbundige ceremonie met muziek en dans georganiseerd. Omdat de religieuze muziekstijlen alleen maar in de context van bepaalde ceremoniën gespeeld mogen worden, mogen de muzikanten ook niet repeteren. De hoge voorkennis die gevraagd wordt om religieuze muziek te spelen, werkt ten nadele van de verdere ontwikkeling van die muziek. Tegenwoordig wordt er nauwelijks muzikanten ingewijd in religieuze muziekstijlen. Echter, schijnt er een gebrek te zijn aan ingewijde kaders.

De sociale muziekstijlen zijn flexibel en worden in uiteenlopende contexten uitgevoerd en bereiken daardoor een breder publiek. Het aantal muzikanten in de sociale muziekstijlen stijgt kwantitatief, ten opzichte van de religieuze muziek.

Instrumentarium

Het instrumentarium van de traditionele Afro-Surinaamse muziek bestaat voornamelijk uit slaginstrumenten. Afro-Surinaams slagwerk bestaat uit diverse drums en slagborden. De Afro-Surinamers maken zelf hun traditionele muziekinstrumenten. Rammelaars en enkele andere klein percussie-instrumenten vervullen een ondersteunende rol. Voornamelijk wordt er in ensemble gespeeld. De muzikale omlijsting wordt aangevuld met zang en dans.

Overdracht

In de traditionele Afro-Surinaamse gemeenschappen wordt belangrijke kennis voor het behouden van het eigene, voornamelijk overgedragen van ouderen op jongeren. Er is geen formele scholing binnen de traditionele samenleving, zoals een muziekschool of dansacademie. Er is wel een systeem waarmee men de muziek en dans op nauwkeurige wijze overdraagt. Dit systeem wordt **leli** genoemd. Het begrip *leli* is veel omvattend, maar in alle opzichten heeft het te maken met onderricht. Bij *leli* wordt kennis voornamelijk overgedragen van ouderen op jongeren. Dit dient in fasen te gebeuren. Het doen en laten van de leerling wordt gecontroleerd wanneer het gaat om overdracht van religieuze kennis, zo ook voor de religieuze muziek. Dagen en tijden worden niet definitief vooraf vastgesteld door de leraar. Verondersteld wordt dat de leerling gemotiveerd is en zelf initiatieven zal nemen en dus mede het tempo van het leerproces bepaalt.

- Voor meer informatie over 'leli' raadpleeg de [K-L-M-methode van André Mosis](#)

In de Marronsamenlevingen bieden diverse kinderspelletjes kinderen de mogelijkheid zich te bekwamen in uiteenlopende aspecten van het culturele leven. Dit wordt *pikin nengee pee* (spelen voor kinderen) genoemd. Kinderen tot rond de 16 jaar worden in staat geacht de orale overleveringen, die vervat zijn in de diverse kinderspelletjes onder de knie te hebben. Talenten worden onder de hoede genomen door specialisten. In de traditionele Marrongemeenschappen is er geen sprake van klassikaal onderwijs om te bekwamen in het eigenen. Dus ook de muziek kent geen klassikaal onderwijs. De *pikin nengee pee* kent wel vormen van samenspel, waar een specialist een groepje kinderen onderricht. In de jaren tachtig is er verandering daarin opgetreden. Onder het motto " *Kifoko na wan skoro*" (vereniging Kifoko is een school) heeft André Mosis op basis van o.a. elementen uit kinderspelletjes, klassikaal onderwijs in percussie

geïntroduceerd in Paramaribo. Sinds 1991 wordt op basis van de door André Mosis ontwikkelde KLM methode (Kijken-Luisteren-Meendoen) klassikaal onderwijs gegeven o.a. bij het Koorenhuis in Den Haag.

Tot slot breng ik middels onderstaand schema de traditionele Afro-Surinaamse muziek in kaart.

Traditionele Afro - Surinaamse muziek

Marrons	Creolen
Apinti	Aisa
Mato	Sokop salm
Susa	Laku
Awawa (odo singi bij de Aukaners)	Banja
Songe	Lobi singi
Awasa	Susa
Loonsey	Kawina
Aleke	Winti
Kumanti	Odo singi
Tuka	Set dansi
kwadjo	Koto dansi
Sanga	Motjo puku
Awayaikule	Dede oso
Baawidya	Fosten prey
Papa	Kaseko
Aqwado	Apuku
	Kromanti
Adonke	Umadagwe
Seketi	
Djompo seketi	
Banamba	
Anago	
Alada	
Kakadika	
Adjo	
Ampuku/Apuku	
Aneeki Paabi	
Asamkelege	
Binta/Mbira	
Banja	
Umandagwe	
Bakakiyoo pee	
Maselo	
Lama	
Amonika pee	
Gemeenschappelijk	
Kaseko	
Kawina	
Kaskawi	
Umandagwe	
Kromanti	

Pikinnengee pee binnen de Aukaanse gemeenschappen

Pikinnengee pee kan onderverdeeld worden in:

- *Pee*: spelen die bepalend zijn voor de lichamelijke ontwikkeling van kinderen.
- Lon - hardlopen
- Suwa - kracht meting / worstelen
- Dai papa alamboi - turnen
- Atyubelikaka - kikersprong maken
- *Pee* : spelen die bepalend zijn voor de geestelijke ontwikkeling van kinderen.
- Taki / singi - spreken (versjes uit het hoofd leren, voordragen) en zingen
- Mato - een combinatie van amusement, vertellen, acteren, muziek en dans

- Aiki - hoorspelen: kijken-luisteren-meespelen, vraag en antwoord spelletjes
- Pee: spelen die bepalend zijn voor de ontwikkeling van vaardigheden voor jongens en voor meisjes.
- Sutu bo / bai ga - schieten met pijl en boog
- Pee boli nyanyan - beoefening van de kookkunst, volwassenen imiteren
- Pee uman anga man - huisje spelen (is niet toegestaan door ouders maar het gebeurt wel).
- Subi a tapu / sabi tapu - bomen klimmen
- Sabi wataa / suwen- zwemmen
- Kula / puu boto - roeien
- Beey uwii - haardrachten maken
- Nain koosi - borduren
- Tembee - houtsnijwerk maken / ontwikkelen van symmetrische kunst

Kingbotho Art Studio

Haverschmidtstraat 96, 2522 VT Den Haag
 Telefoon: 070 3890473 | Mobiel: 06 22379524
 E-mail: kingbotho@hotmail.com | andremosis@lycos.nl
 Fax: 084723